

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. д-р Чавдар Младенов в НИГГГ – БАН

(член на Научно жури утвърдено с Пр. № 13 / 24.01.2012 г. на НС при НИГГГ и Заповед на Директора на НИГГГ № 62/24.01.2012 г.)

на научната продукция на участника в обявения от Националния институт по геофизика, геодезия и география при БАН конкурс за заемане на академичната длъжност “професор” по научната специалност “Икономическа и социална география – доц. дгн **МАРГАРИТА МИЛАНОВА ИЛИЕВА** за нуждите на Секция „Икономическа и социална география” (Д.В. бр. 93 от 25.11.2011 г.)

I. Кратки биографични данни за кандидата.

Доц. дгн Маргарита Илиева е родена през 1947 г. в гр. София. Завършила е специалност „География” в ГГФ на СУ „Св. Кл. Охридски” през 1969 г. Работила е в Министерство на труда и социалните грижи, като икономист (1970-1976), в Географски институт при БАН, като специалист (1977-1978); научен сътрудник (1978-1991) и старши научен сътрудник II ст. (1991-2010 г.) и в НИГГГ, като от 1.07.2010 г. Тя е била задочен докторант в Географския институт и е получила научната степен «Кандидат на науките» (доктор) през 1977 г. През 2011 г. е защитила научен труд на тема „Социално-икономическата трансформация в България – особености териториални различия (географски аспекти) и е придобила научното звание доктор на географските науки. Специализирала е в Института по география при ПАН. Има над 150 публикации в страната и чужбина, от които участие в 10 монографии, 94 статии и студии в България и 48 в други страни. Ръководила е или е участвала в разработването на 37 проекта, от които 23 български и 14 международни. Преподавателската дейност се изразява чрез лекции в Софийския университет (1994-2003) и в Университет Кажимиеж Вьелки, Бидгощч, Полша (2003-2011).

II. Характеристика на научната и научно-приложната дейност на кандидата.

Научни интереси на доц. д-р М. Илиева са в областта на социално-икономическата география: териториална организация на стопанството, география на селското стопанство и селските райони, земеползване, пазар на труда, трансформация на териториално-икономическите системи, райониране, географски граници.

Доц. Илиева е била научен ръководител или член на екипи при разработването на 44 проекта, от които 32 след хабилитацията. Тя е взела участие в 15 международни и 9 национални проекти, като МААЕ, INTERREG, ХЕРМЕС, MOVE и други. Това показва, че професионалната квалификация на кандидатката е много висока. Участието на доц. Илиева в ръководството и изпълнението на някои от тях приемам като важна научно-практическа дейност. Резултатите от дългогодишната научно-изследователска дейност кандидатката е отразила в повече от 160 публикации, като 124 са след хабилитацията ѝ. Над половината от публикациите 63 са в чужбина, като част от тях са в издания с „импакт-фактор“. От представения списък се вижда, че 45 са самостоятелни, от които 23 в чужбина.

В конкурса кандидатката доц. д-р М. Илиева е представила за рецензиране 78 публикации. От тях 44 са публикувани в България (36 на български и 8 на английски език) и 34 – в чужбина на английски, полски и унгарски. В структурно отношение тези 78 публикации се разпределят както следва: 20 в монографии и монографични сборници (10 в съавторство) и 56 броя научни статии в специализирани научни списания, поредици и сборници. От представените за рецензиране 78 публикации, 36 са индивидуални, а останалите 42 са в съавторство, като в 19 е водещ автор. Рецензентът е съавтор в публикации 5.18, 5.26, 5.27, 5.60, и 5.75 с кандидатката, поради което не ги взема под внимание за рецензиране. Важен критерий за значимостта на научната продукция на един учен е броят на цитиранията. 34 публикации на доц. д-р Илиева са доказано цитирани 51 пъти, като 4 от тях над 3 пъти. В чужди издания кандидатката е цитирана 23 пъти. Кандидатката е взела участие в много национални и международни научни прояви, където е бил основен, което е белег за висока оценка на докладваната материя.

Публикациите на д-р Илиева засягат актуални проблеми на географията. Поставените в тях цели и задачи са точно формулирани, използвани са

адекватни методи, а анализите, обобщенията и изводите са научно обосновани и логични.

Кандидатката има богат административен, научноизследователски и преподавателски опит. През периода 1995-1999 г. тя е била научен секретар на Географския институт и член на научния съвет при Географския институт от 1991 г. до 2010 г. Освен това е била научен секретар (1994-1999 г.) и заместник-председател на НС (2006-2010 г.). От 1994 г. до сега е член на редакционната колегия на сп. Проблеми на географията, като е била заместник главен резактор (2005-2008) и от 2009 г. главен редактор. Член на редакционния борд на списание *Journal of Urban and Regional Analyses* (Румъния). Доц. Илиева е била член на СНС по географски науки при ВАК и член на специализираната научна комисия по геолого-географски науки при ВАК. Тя е била член и на редица други съвети, редколегии, организатор и съорганизатор на значими научни форуми.

Доц. дгн Илиева има и значителна преподавателска дейност. Чела е лекции пред студенти и магистри в СУ "Кл. Охридски" и Университет „Кажимиеж Виелики“ - Полша. В следните факултети е водила лекции по следните предмети: „ Факултет Начална и предучилищна педагогика“ – Стопанство и икономическа политика на България (1994-2001 г.), Регионална икономика (1994-1999 г.) и Регионална икономика и пазар на труда (1999-2001 г.); „Геолого-географски факултет“ – Икономическа география на България – райони (1999-2001 г.); „Философски факултет“ – Регионална икономика и регионална политика (1997-2003 г.) и Институт по География (Полша) – Основи на социално-икономическата география (2003-2011 г.), География на селското стопанство (2003-2011 г.), География на селищата (2003-2011 г.), География на градовете (2003-2011 г.) и Магистърски семинариум (2003-2011 г.). Доц. Илиева е била научен ръководител на 1 докторант (2005-2008), който е отчислен с право на защита.

Научноизследователските и организационните качества на кандидатката са в високо оценени, което се вижда от справката за участието ѝ в много български, чуждестранни и международни професионални организации (член на БГД, Съюз на българските учени, Полско географско дружество, *International Water History Association* - Норвегия и др.).

Доц. дгн. Маргарита Илиева работи в следните важни за географията научни направления:

- **география на селското стопанство** (особено изследването изследване то на трансформационните процеси през прехода);
- **география на населението и селищата** (изследване протичането на демографските процеси и структури в страната, в отделни териториални единици, в селските и граничните райони; изследване особеностите при формирането и функционирането на трудовия пазар, заетостта и безработицата; индекса за човешко развитие; за изследване на трансформационните процеси при градските селища и агломерациите и др.);
- **география на националното стопанство** (изследвания за влиянието на глобализацията и европеизацията върху общите и регионалните промени в националната икономика, на динамиката на брутния вътрешен продукт, общия доход на човек от населението и др.);
- **регионална география** (изследване на проблемите в селските райони в резултат от трансформационните процеси, на граничните райони, на трансграничното и регионално сътрудничество, регионалното развитие и регионалната политика и др.);
- **теоретичната география** (формулиране на авторски виждания на понятия, като: същност на трансформацията, разработване на методики, показатели и методи за измерване на териториалните

III. Основни приноси в научната, научно-приложната и преподавателската дейност на кандидата.

Основните приноси на кандидата, според мен, могат да се отделят в следните групи:

1. Научно-методологични приноси.

В някои от изследванията си, доц. дгн Илиева разработва свои научни методики за класификации на достигнатото равнище на трансформация и географско изследване на различни социално-икономически процеси и явления (1., 2.9, 2.11, 2.19, 3.3, 5.3, 5.24, 5.65, 5.49, 5.60, 5.62 и др.). Те са много важни за повишаване на теоретичните основи на икономическата география.

От съвременна гледна точка теоретично се изяснява същността на редица съществуващи и нови географски и социално-икономически понятия (2.16, 2.19, 3.2, 5.1, 5.2, 5.3, 5.7, 5.19, 5.24, 5.40, 5.49, 5.65, 5.66 и др.).

Използване на комплексен географски подход при изучаването на националното стопанство, особено проблемите в селското стопанство и на регионалното развитие на страната (2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 2.5, 2.9, 2.10, 2.11, 2.12, 2.13, 5.7, 5.65, 5.1, 5.38, 5.44, 5.52, 5.20, 5.75 и др.).

Разработени са показатели за характеризирание на териториални различия, достигнати степени на изменения и тенденции при социално-икономическите процеси (1., 3.1, 5.2, 5.14, 5.22, 5.24, 5.39, 5.46 и др.).

2. Приноси обогатяващи географските знания

Оценка на природния, агропроизводствения, човешкия и социално-икономическия потенциал в България по неформални природо-географски и териториални единици (напр. граничните район, Стара планина, Черноморско крайбрежие, трансгранично сътрудничество и др.) (3.1, 5.3, 5.4, 5.5, 5.6, 5.14, 5.18, 5.20, 5.30 и др.).

Оценка на регионалното развитие на България и трансграничното сътрудничество. Основният извод от това е установяване на неизбежността на вътрешно-регионалните различия, които чрез съответни политики могат да се контролират и управляват. Установено е задълбочаване на диспропорциите в регионалното развитие и че ще има печеливши и губещи райони в страната в резултат от европейската ни интеграция (1, 5.11, 5.13, 5.15, 5.30, 5.34, 5.37, 5.40, 5.44, 5.45, 5.49, 5.50, 5.56, 5.68, 5.69, 5.73 и др.).

Оценени са социално-икономическите промени в териториалната организация на националното стопанство на страната и влиянието на съвременните процеси на интернационализация и глобализация върху националната икономика (2.1, 2.2, 2.9, 2.19, 3.3, 5.7, 5.29, 5.31, 5.40).

Установени са специфичните български особености в използването и опазването на поземлените ресурси и в протичането на трансформационните в селско стопанство на национално и регионално равнище. В редица публикации е направена аргументирана научна критика на протичащите през прехода социално-икономическите процеси в България и на неподготвеността на

българското общество за тези кардинални промени (2.3, 2.5, 2.11, 2.17, 5.1, 5.4, 5.5, 5.16, 5.17, 5.27, 5.31, 5.49, 5.54, 5.57, 5.62, 5.64 и др.).

От географска гледна точка са анализирани специфичните особености на функционирането на националния и регионални пазари на труда, на демографската му обусловеност. Анализирани са сходствата и различията между регионалните пазари в България и Полша (2.16, 5.12, 5.19, 5.5, 35.74 и др.).

Анализирани са тенденциите и закономерностите при протичането на демографските, социалните и икономическите процеси в селските райони на България. (2.9, 2.10, 2.11, 2.13, 3.2, 5.1, 5.36, 5.38, 5.58, 5.59, 5.70, 5.71, 5.74 и др.).

3. Научно-приложни приноси

Приложени са географските знания при изследването на процесите и проблемите в териториалните и функционалните системи в условията на преход към пазарно стопанство в България, като се разкриват нови факти за съществуващи съвременни явления и процеси.

При разработване на проекти са използвани и приложени резултатите и достиженията от научните изследвания, което се вижда от списъка на научноизследователските проекти и публикации по тях (напр. 3.2, 5.28 и др.).

Анализите и класификациите могат да бъдат приложени в практиката (при разработване и обосноваване на отделни политики).

Част от научните достижения са намерили отражение в написаните учебници от кандидатката или други автори, както и при преподаването на социално-икономическата география.

Редица от резултатите на кандидатката са разпространени сред географската научна общност в страната и чужбина.

IV. Критични бележки и препоръки:

Основната ми критична бележка е, че поради разностранните интереси на кандидатката, се остав с впечатление за известна разхвърляност в отделни публикации.

Липсва самостоятелна научна монография. Това е поправим пропуск и съм убеден, че ще бъде преодолян, тъй като доц. Илиева има съответния потенциал за това.

Малко са синтезиращите, прогностичните и приложните публикации.

В част от публикациите не се вижда мнението на кандидатката.

Не е създавала научна школа от последователи (много малко докторанти), но за това има и обективни причини.

Малко са използвани възможностите за географското моделиране в научната дейност на кандидатката.

V. Заключение:

1. Кандидатката доц. дгн Маргарита Илиева, е изграден и утвърден учен в географските среди, не само в БАН и страната, но и в чужбина.

2. Тя има значителна научна продукция, голямо участие в научни форуми и проекти и други видове научна дейност и значително надвишава изискванията за заемането на научната длъжност „професор”.

3. Постигнатите изследователски резултати са новост за социално-икономическата география, което се признава от цитиранията на нейни публикации в чужбина.

4. Научните приноси в публикациите и дисертационния труд са значителни и оригинални и представляват новост и обогатяват географската наука, като с нови средства са доказани съществени страни на социално-икономическите процеси, което се осъществява с потвърдителни и нови факти.

5. Кандидатката е осъществила и значителна преподавателска дейност чрез, което е извършил трансфер на академични изследователски резултати и знания в споменатите по-горе в рецензията висши училища в страната и чужбина;

6. Тя се ползва с уважението, не само на своите български колеги, но е оценяван високо и в чужбина, за което говори ръководството и участието в редица национални и международни проекти.

От всичко казано дотук е видно, че кандидатът за научното звание „професор” доц. дгн Маргарита Илиева е утвърден, доказан и признат у нас и в

чужбина авторитетен учен в областта на Икономическата и социална география, а така също и в сродните научни области като География на селското стопанство и земеползването, География на населението и селищата, Регионалното развитие и политика, Пазара на труда и др.

Като имам пред вид гореизложеното си позволявам да предложа на членовете на Уважаемото Научно жури да реши следното:

1. Кандидатът доц. дгн МАРГАРИТА МИЛАНОВА ИЛИЕВА отговаря на всички изисквания на нормативната уредба за заемане на академичната длъжност „ПРОФЕСОР“;

2 Предлага на Научния съвет на Института за икономически изследвания при БАН да избере доц. дгн МАРГАРИТА МИЛАНОВА ИЛИЕВА на академичната длъжност „ПРОФЕСОР“.

София

20.03.2012 г.

Рецензент:.....

(Проф. д-р Чавдар Младенов)